

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 90/03-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte na neverejnom zasadnutí dňa 26. marca 2003 predbežne prerokoval sťažnosť Š. H., trvale bytom D. L., toho času v Ústave na výkon väzby v B., zastúpeného advokátom JUDr. A. K., M., pre porušenie základných práv a slobôd podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 5 ods. 4 a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1 T 6/01 zo 17. septembra 2002 a uzneseniami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 To 70/02 z 3. decembra 2002 a sp. zn. Ntv-II 18/03 z 5. februára 2003 a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosť Š. H. v časti týkajúcej sa uznesenia Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1 T 6/01 zo 17. septembra 2002 a uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 To 70/02 z 3. decembra 2002 **o d m i e t a** pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí.

2. Sťažnosť Š. H. v časti týkajúcej sa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Ntv-II 18/03 z 5. februára 2003 **o d m i e t a** pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 19. februára 2003 doručené podanie Š. H. (ďalej len „sťažovateľ“) označené ako „ústavná sťažnosť“ (ďalej len „ústavná sťažnosť“), ktoré podal prostredníctvom svojho právneho zástupcu na poštu 17. februára 2003.

Sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby uznesením prijal jeho ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a po prerokovaní na verejnom ústnom pojednávaní vydal nález:

„Krajský súd v Bratislave uznesením vo veci 1 T 6/01 zo dňa 17. 09. 2002 a následne Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. j. 6 To 70/02 zo dňa 3. 12. 2002, doručené dňa 28. 12. 2002 v náväznosti na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. j. Ntv II-18/03 zo dňa 5. II. 2003 porušil podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky právo obžalovaného Š. H. podľa čl. 5 ods. 4 a článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd na konanie bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Jeho ďalšia väzba je v rozpore s čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Tieto uznesenia Krajského súdu v Bratislave a Najvyššieho súdu SR v Bratislave sa zrušujú a vec sa vracia Krajskému súdu v Bratislave, aby v súlade s nálezhom Ústavného súdu Slovenskej republiky znova konal a rozhodol.“

2. Sťažovateľ je trestne stíhaný pre skutok právne kvalifikovaný ako príprava na trestný čin vraždy podľa § 7 ods. 1 v spojení s § 219 ods. 1 Trestného zákona (ďalej len „TZ“). Do väzby bol vzatý uznesením Okresného súdu v Bratislave sp. zn. 3 Nt 55/00 z 18. mája 2000 z dôvodov podľa § 67 ods. 1 písm. a) a ods. 2 Trestného poriadku (ďalej len „TP“) a vo väzbe sa nachádza doposiaľ. Od marca 2001, keď bola podaná naňho druhá obžaloba na Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), je jeho vec vedená na tomto súde pod sp. zn. 1 T 6/01.

Uznesenia, ktorými mali byť porušené základné práva a slobody sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 5 ods. 4 a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a ktoré preto sťažovateľ žiadal, aby boli ústavným súdom zrušené, sú: uznesenie krajského súdu sp. zn. 1 T 6/01 zo 17. septembra 2002 (ďalej len „uznesenie zo 17. septembra 2002“), ktorým bola zamietnutá jeho žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu z 19. júla 2002; uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 To 70/02 z 3. decembra 2002 (ďalej len „uznesenie z 3. decembra 2002“), ktorým bolo predošlé uznesenie krajského súdu zrušené, avšak sťažnosť sťažovateľa proti nemu bola zamietnutá s tým, že uňho ďalej trvá dôvod väzby podľa § 67 ods. 1 písm. a) TP; a uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. Ntv-II 18/03 z 5. februára 2003 (ďalej len „uznesenie z 5. februára 2003“), ktorým bola na základe návrhu príslušného predsedu senátu krajského súdu na predĺženie lehoty trvania väzby sťažovateľa, doručeného najvyššiemu súdu 31. januára 2003, táto lehota predĺžená do 17. augusta 2003.

Sťažovateľ okrem iného zdôraznil, že krajský súd a najvyšší súd v minulosti pri opakovaných žiadostiach o prepustenie z väzby na slobodu v nedostatočnej miere zhodnotili odôvodnenie obhajoby s akcentom na skutočnosť a dôkazy, že sťažovateľ sa neskrýval, nemaril vyšetrowanie, a pretože nevedel o začatí trestného stíhania voči nemu, nemal dôvod, aby sa pred orgánmi činnými v trestnom konaní skrýval a vyhol sa tak trestnému stíhaniu.

Naviac lehota trvania jeho väzby bola opakovane predlžovaná, naposledy uznesením najvyššieho súdu z 5. februára 2003 do 17. augusta 2003, teda nad rámec 3-ročnej lehoty. Podľa názoru sťažovateľa však najvyšší súd nemohol ako v minulosti, tak aj na neverejnom zasadnutí pri predĺžení väzby 5. februára 2003 spravodlivo a hodnoverne rozhodnúť o predĺžení väzby. Bolo tomu tak aj preto, lebo došlo k porušeniu § 71 ods. 8 TP, keďže najvyšší súd nemal k dispozícii kompletný spis (chýbali magnetofónové záznamy).

Podstatu odôvodnenia ústavnej sťažnosti možno zhrnúť ako námietky sťažovateľa ohľadne neopodstatenosti väzby pre neexistenciu skutočného dôvodu väzby a tiež ohľadne jej neprimeranej dĺžky z dôvodu nečinnosti, resp. zbytočných priesťahov v trestnom konaní.

3. Pretože ústavná sťažnosť nezodpovedala viacerým náležitostiam, ktoré vyžaduje zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v § 20 a § 49 až 56, ústavný súd vyzval listom z 3. marca 2003 právneho zástupcu sťažovateľa na odstránenie nedostatkov a upozornil ho, že v prípade ich neodstránenia môže byť ústavná sťažnosť odmietnutá podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Išlo, okrem iného, o presné označenie spôsobov, ktorými malo dôjsť k porušeniu základných práv a slobôd, logický návrh rozhodnutia pre ústavný súd (petit), pripojenie dôkazov o doručení rozhodnutí sťažovateľovi, ako aj dôkazov o tom, ako si sťažovateľ chránil namietané práva a slobody ešte pred tým, ako sa obrátil na ústavný súd.

Právny zástupca sťažovateľa odpovedal listom zo 17. marca 2003, ku ktorému pripojil aj viaceré prílohy súvisiace s trestnou vecou sťažovateľa (rozhodnutia o väzbe, žiadosti o prepustenie z väzby, sťažnosti proti zamietavým rozhodnutiam a pod.) Zdôraznil predovšetkým príčinnú súvislosť medzi nečinnosťou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, krajského súdu, najvyššieho súdu a väzbou sťažovateľa, ktorá trvá už takmer tri roky. Zotrval na návrhu nálezu z prvého podania na ústavný súd s akcentom, že ďalšia väzba sťažovateľa je v rozpore s ústavnou zásadou čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 5 ods. 4 a čl. 6 dohovoru.

II.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Konanie o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb je bližšie upravené v § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, pričom skúma, či spĺňa všeobecné a osobitné zákonné náležitosti a či nie sú dané dôvody pre jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa citovaného ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

2. Sťažovateľ v odôvodnení ústavnej sťažnosti namietal neopodstatnenosť svojej väzby a tiež jej neprimeranú dĺžku z dôvodu nečinnosti, resp. zbytočných prieskumov v konaní orgánov činných v trestnom konaní. Jeho návrh nálezu pre ústavný súd bol však v porovnaní s odôvodnením sťažnosti formulovaný do značnej miery rozporne a sústredný na činnosť (to znamená konkrétne označené rozhodnutia krajského a najvyššieho súdu), a nie na nečinnosť. Právny zástupca sťažovateľa neodstránil nedostatky návrhu (petitu) v tomto smere ani po upozornení ústavného súdu, že má ísť o „logický návrh rozhodnutia (petit)“.

Pretože ústavný súd je podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde v zásade viazaný návrhom na začatie konania, pri svojom posudzovaní bral do úvahy len konkrétne súdne rozhodnutia označené sťažovateľom - uznesenie krajského súdu zo 17. septembra 2002 a uznesenia najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 a 5. februára 2003 - ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd.

3. V časti týkajúcej sa uznesení krajského súdu zo 17. septembra 2002 a najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 ústavný súd mohol brať do úvahy s poukazom na princíp subsidiarity ohľadne vzťahu ústavného súdu k všeobecným súdom iba označené uznesenie najvyššieho súdu.

Ak totiž malo dôjsť uznesením krajského súdu zo 17. septembra 2002 k porušeniu práv a slobôd sťažovateľa (nie je teraz podstatné akých), mohol si ich chrániť na najvyššom súde podaním sťažnosti proti uzneseniu krajského súdu. To sa napokon aj stalo, pričom o jeho sťažnosti rozhodol najvyšší súd uznesením z 3. decembra 2002.

Ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa, aby mu predložil dôkazy o doručení sťažovateľovi rozhodnutí, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd. Právny zástupca sťažovateľa mu predložil dôkaz o doručení jemu uznesenia najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 (28. decembra 2002), nepredložil mu však dôkaz o doručení tohto uznesenia sťažovateľovi.

Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.

Pretože podľa TP nemusí byť právoplatnosť rozhodnutia tak tesne spätá s jeho doručením, ako je tomu napr. podľa Občianskeho súdneho poriadku, ústavný súd už v uznesení sp. zn. III. ÚS 186/02 z 28. novembra 2002 vyslovil: „Lehota dvoch mesiacov na podanie sťažnosti ústavnému súdu podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ktorá sa pri rozhodnutí počíta od jeho právoplatnosti, by mala vyjadrovať dobu, ktorá je postačujúca pre uplatnenie účinnej ústavnej ochrany sťažovateľom a zároveň rešpektuje aj princíp právnej istoty. Aby uvedené požiadavky splňala, môže začať plynúť len vtedy, pokiaľ bolo právoplatné rozhodnutie sťažovateľovi náležite oznámené. Ak sa tak nestalo, táto lehota nemôže začať plynúť.“

Sťažovateľ podal proti uzneseniu krajského súdu zo 17. septembra 2002 v zákonnej lehote sťažnosť. Najvyšší súd po jej preskúmaní uznesením z 3. decembra 2002 napadnuté uznesenie podľa § 149 ods.1 písm. a) TP zrušil a podľa § 72 ods. 2 TP žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol s tým, že u tohto ďalej trvá dôvod väzby podľa § 67 ods. 1 písm. a) TP.

Pretože proti tomuto uzneseniu najvyššieho súdu ako nadriadeného orgánu TP sťažnosť nepripúšťa, stalo sa právoplatným a vykonateľným [§ 140 ods. 1 písm. a) TP] jeho vyhlásením na neverejnom zasadnutí najvyššieho súdu 3. decembra 2002 (§ 135 TP).

Uznesenie najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 muselo byť v odpise doručené sťažovateľovi podľa § 137 ods. 4 TP už preto, lebo ním bolo rozhodnuté o opravnom prostriedku (sťažnosti) a sťažovateľ sa priamo dotýkalo.

Od doručenia tohto uznesenia mal preto sťažovateľ k dispozícii lehotu dvoch mesiacov, ktorá bola postačujúca na uplatnenie účinnej ústavnej ochrany (vrátane porady s právnym zástupcom) a rešpektovala tiež princíp právnej istoty.

S poukazom aj na právne názory, ktoré ústavný súd vyslovil už v uznesení sp. zn. III. ÚS 186/02 z 28. novembra 2002, pri právoplatnom rozhodnutí podľa TP, ktoré sa sťažovateľovi v odpise doručuje a ktorým mali byť porušené jeho základné práva alebo slobody, je pre začiatok plynutia lehoty dvoch mesiacov podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodujúce doručenie odpisu tohto rozhodnutia sťažovateľovi, nie však jeho právnenému zástupcovi.

Podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde k ústavnej sťažnosti sa pripojí kópia právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo dôkaz o inom zásahu.

Uznesenie najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 sa stalo právoplatným jeho vyhlásením v označený deň na neverejnom zasadnutí. Toto uznesenie však bolo potrebné písomne vypracovať a jeho odpis doručiť oprávneným osobám vrátane sťažovateľa.

Sťažovateľ, keďže ani nemohol byť prítomný (takisto ako jeho obhajca) na neverejnom zasadnutí najvyššieho súdu (§ 242 TP), sa o označenom uznesení a jeho obsahu nepochybné dozvedel až po doručení mu odpisu tohto uznesenia.

Za týchto okolností by formálne ponímanie začiatku plynutia lehoty dvoch mesiacov na podanie ústavnej sťažnosti od právoplatnosti rozhodnutia v zmysle § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde išlo na úkor účinnej ústavnej ochrany sťažovateľa, a preto treba za označený začiatok považovať doručenie odpisu právoplatného rozhodnutia sťažovateľovi.

Pokiaľ pre posúdenie lehoty dvoch mesiacov na podanie ústavnej sťažnosti podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde nie je rozhodujúcou iba samotná právoplatnosť rozhodnutia, ale aj doručenie jeho odpisu sťažovateľovi, potom zákonnou náležitosťou ústavnej sťažnosti podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde nie je iba pripojenie kópie právoplatného rozhodnutia, ale aj dôkazu o doručení jeho odpisu sťažovateľovi.

Pretože právny zástupca sťažovateľa napriek výzve ústavného súdu nepredložil ústavnému súdu dôkaz o doručení právoplatného uznesenia najvyššieho súdu z 3. decembra 2002 sťažovateľovi a ústavný súd teda nemôže posúdiť, či ústavná sťažnosť podaná na pošte 17. februára 2003 bola podaná v lehote dvoch mesiacov v zmysle § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

4. Uznesením z 5. februára 2003 najvyšší súd na základe návrhu príslušného predsedu senátu krajského súdu na predĺženie lehoty trvania väzby sťažovateľa do 17. augusta 2003 (§ 71 ods. 3 TP), ktorý mu bol doručený 31. januára 2003, predĺžil podľa § 71 ods. 2 TP túto lehotu do 17. augusta 2003. Sťažovateľ vytýkal aj tomuto uzneseniu porušenie už vyššie označených základných práv a slobôd, pričom žiadal, aby bolo ústavným súdom zrušené.

Právny zástupca sťažovateľa nepreukázal po výzve ústavného súdu – aby tiež predložil dôkazy, ako si sťažovateľ chránil namietané základné práva a slobody ešte pred

tým, ako sa obrátil na ústavný súd – dôkaz o konkrétnom spôsobe ochrany vo vzťahu k poslednému návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby a konaniu najvyššieho súdu o ňom (Ntv-II 18/03).

Sťažovateľ a jeho obhajca v trestnom konaní vedeli, že väzba sťažovateľa bola uznesením najvyššieho súdu sp. zn. Ntv-II 42/02 zo 14. mája 2002 predĺžená do 17. februára 2003. Podľa platnej právnej úpravy prichádzali z hľadiska predĺženia väzby po 17. februári 2003 do úvahy v podstate dve možnosti:

1. návrh na predĺženie lehoty trvania väzby podľa § 71 ods. 2 a 3 TP nebude podaný a väzba po 17. februári 2003 skončí alebo

2. návrh na predĺženie lehoty trvania väzby bude podaný a najvyšší súd o ňom rozhodne (na neverejnom zasadnutí a bez účasti procesných strán).

Pri druhej možnosti musí byť návrh (aby mohol byť úspešný) doručený najvyššiemu súdu spolu s dovtedy získaným celým spisovým materiálom najneskôr 10 dní pred skončením príslušnej lehoty väzby (§ 71 ods. 4 a 9 TP).

Podľa § 41 ods. 1 TP „Obhajca je povinný poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc, účelne využívať na obhajovanie jeho záujmov prostriedky a spôsoby obhajoby uvedené v zákone, najmä starať sa o to, aby boli v konaní náležité a včas objasnené skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo jeho vinu zmierňujú, a tým prispievať k správne objasneniu a rozhodnutiu veci“. Už z tohto ustanovenia TP teda vyplýva pre obhajcu povinnosť aktívneho vedenia obhajoby v prospech záujmov obvineného.

Pri aktívnom vedení obhajoby mohol napr. obhajca požiadať krajský súd vopred, aby mu bolo za účelom využitia práv obhajoby neodkladne oznámené, pokiaľ bude podaný návrh na predĺženie lehoty trvania väzby podľa § 71 ods. 2 a 3 TP. Sťažovateľ ústavnému súdu nepreukázal, že obhajoba využila takýto postup, aby mohla následne vzniesť v konaní najvyššieho súdu o označenom návrhu (pred jeho rozhodnutím) tie ústavné námietky proti ďalšiemu trvaniu väzby, ktoré vzniesla v ústavnej sťažnosti (po rozhodnutí najvyššieho súdu).

Aktívny spôsob obhajoby bol pre ochranu základných práv a slobôd sťažovateľa potrebný najmä preto, lebo podanie návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby sťažovateľa po 17. februári 2003 bolo pre obhajobu predvídateľné, o takomto návrhu rozhoduje najvyšší súd na neverejnom zasadnutí (bez účasti procesných strán), proti uzneseniu o predĺžení lehoty trvania väzby nie je podľa § 74 ods. 1 TP prípustný riadny opravný prostriedok (sťažnosť) a takéto rozhodnutie je nevyhnutnou podmienkou ďalšieho trvania väzby.

Z princípu subsidiarity vo vzťahu ústavného súdu ku všeobecným súdom v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy a § 49 zákona o ústavnom súde tiež vyplýva, že v prípade konania pred všeobecnými súdmi musí sťažovateľ ochranu svojich základných práv a slobôd vrátane argumentácie s tým spojenej uplatniť najskôr v tomto konaní a až následne v konaní pred ústavným súdom. Pokiaľ sťažovateľ v rámci ochrany svojich základných práv a slobôd uplatní v konaní pred ústavným súdom argumentáciu, ktorú mohol predniesť, avšak nepredniesol v konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd na jej posúdenie nemá právomoc.

Keď teda sťažovateľ namietol v ústavnej sťažnosti konkrétnou argumentáciou porušenie svojich základných práv a slobôd uznesením najvyššieho súdu z 5. februára 2003, pričom však nevyužil aktívny spôsob obhajoby (obhajoba zostala pasívna) a v rámci účinnej ochrany práv a slobôd svoju argumentáciu neuplatnil v konaní najvyššieho súdu pred jeho rozhodnutím (aby mu dal tiež možnosť v prípade opodstatnenosti argumentácie vyvarovať sa porušenia jeho práv a slobôd), ústavný súd musel v tejto časti jeho ústavnú sťažnosť odmietnuť pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Košiciach 26. marca 2003